

OMSORG ER HVERDAGSLIG VERDENSSKABELSE

María Puig de la Bellacasa

Matters of Care: Speculative Ethics in More Than Human Worlds

University of Minnesota Press, 2017

265 sider, \$30

Omsorg og omsorgsarbejde er historisk set blevet associeret med reproduktion og privat, apolitisk hverdagsliv. Bellacasas bog, der tager omsorgsbegreb under kærlig behandling, hviler derfor også på en solid bund af feministisk kritik af disse forestillinger. For som Bellacasa skriver, så bliver omsorgsarbejde stadig etisk og politisk negligeret; medarbejdere bliver moraliseret for ikke at udvise samme grad af omsorg som tidligere eller ligefrem for at have mistet en 'naturlig' omsorgskapacitet (s. 9), ligesom omsorgsarbejde stadig er lavt lønnet (s. 206). Bellacasas overvejende pointer er dog ikke en klassisk tilbageerobring af begrebet, således at omsorgsarbejdets væsentlighed opskaleres og udbasuneres. Med et posthumanistisk tilsnit bestræber hun sig i stedet på afkoble omsorg fra et universalistisk moralbegreb til fordel for en situeret, relationel nødvendighed. Som hun skriver: "Omsorg er en nødvendig aktivitet, men dets specifikke udtryk er altid relationelt betinget" (s. 163). Udgangspunktet for *Matters of Care* er således ikke, at redefinere omsorg som begreb, men derimod at undersøge, hvordan omsorg kommer til udtryk i hverdagslivet som en uundgåelig materiel og relationel handling, der sigter mod at "bevare, fortsætte og reparere verden, så den er så livsopretholdende som muligt" (s. 3). Det er dette credo, som Bellacasa henter hos politologen Joan Tronto, der på forskellige måder gentages gennem bogen. Men altid med øje for, at omsorgsarbejdet ikke kan reduceres til særlige fagdiscipliner eller bestemte moralske handlinger. Omsorg finder konstant sted – om vi er bevidste om det eller ej. Spørgsmålet bliver derfor, hvordan denne omsorgsfuldhed kommer til udtryk og ikke mindst hvilke indsigter og spekulative etikker, der i klimakrisens tidsalder kan guide denne omsorg til i højere grad at medregne mere-end-menneskelige entiteter i verdens vedvarende fælles-skabelser.

Bogen indskrives sig derfor også i rækken af værker, der bidrager til den voksende øko-litteratur, der har fokus på 'flerartslighed' (multispecies) og relationel ontologi (kendt under betegnelser som Objekt Orienteret Ontologi (OOO), nyma-

terialisme og/eller STS og ANT). Selv kommer Bellacasa da også fra en Science and Technology Studies-baggrund, og hun er assisterende professor på Science, Technology and Organization ved Universitetet i Leicester.

Desværre synes bogformatet dog at påberåbe sig en lidt for omfattende tyngde til Bellacasas pointer. For at fylde pladsen ud, må hun derfor gentage sig selv unødigt meget og skrive lange, tunge sætninger uden tilsvarende akademisk tyngde. Bellacasas interessante bemærkninger ender således med at drukne en smule i ordflom og lidt for florumvundne afsnit.

Bogen starter med en lang og uklar diskussion af begrebet 'Matters of Care' som en videreudvikling og forbedring af Bruno Latours 'Matters of Concern'-begreb. Det bliver dog aldrig helt klart, hvorfor Bellacasas begreb er at foretrække. Herefter følger et kapitel, der bedst kan beskrives som en lovprisning af meningsfællen Donna Haraways udlægning af relationel ontologi, hvor "entiteter ikke går forud for deres relationer" (s. 69). Disse kapitler kunne med fordel have været udeladt, og man sidder tilbage med en underlig fornemmelse af, at deres primære formål er at fylde bogen ud.

Kapitel tre er derimod en yderst interessant gennemgang af det, Bellacasa beskriver som 'den haptiske vending': Bevægelsen fra visualitet til berøring som den primære metafor i vidensproduktion og epistemologi (s. 97). Bellacasa udfolder her faldgruberne i, hvad der umiddelbart kunne ses som en mere omsorgsfuld, nærværende og ikke mindst situeret tilgang, og hun påpeger meget klart, hvordan en idealisering af berøring også kan medføre 'vidensovergreb'. Det er derfor vigtigt, som hun skriver, at gøre sig bevidst, hvilken type berøring, der produceres, hvordan denne berøring påvirker, og hvorvidt den også kan siges at overskride nogle etisk-materielle grænser (s. 99). I en tid med touchscreens og anden touch-baseret teknologi synes det væsentligt at spørge, hvorvidt denne deklamerede nærhed og umiddelbarhed grundlæggende er en mere omsorgsfuld tilgang. Til dette spørgsmål skriver Bellacasa således: "Berøring og nærhed tilhører omsorgsbegrebets nebula, men derfor konstituerer det ikke omsorg som *sådan*" (s. 106). For at dette skal være tilfældet kræver det, at denne berøringsmetafor muliggør "anderledes bæredygtige verdener" (s. 110). Derfor er det væsentligt at kigge på den enkelte teknologis egentlige re-produktion af omsorg. Hvis teknologiens nærhedsinteraktion for eksempel erstatter sundhedsvæsnets omsorgsarbejder, risikerer vi så, at arbejdsbyrden forskubbes til patienten snarere end reduceres? Bellacasa foregiver ikke at have svaret på disse spørgsmål, men hendes kritiske tilgang til den jubeloptimisme,

der præger tech-industrien er både velbegrunderet og fokuseret. Som sådan fungerer dette kapitel som en god overgang til bogens anden del.

Hvor disse tre første kapitler udgør bogens første del om ”Den teoretiske spekulation,” udgøres sidste del af bogen af to længere kapitler, der forsøger at placere disse teoretiske diskussioner i en mere praktisk-situeret kontekst. Og det er her bogen i udmærker sig. Ikke alene fordi den forankrer kritikken i lokale eksempler, men også fordi den ikke unddrager sig det personlige engagement – igen et element, der er kendetegnende for den fagdisciplin, Bellacasa er del af.

Først følger vi Bellacasas deltagelse i en permakultur-workshop. Vi hører om komposterings teknikker og permakulturelle etikker, sammenfattet i det triptykoniske motto: ”omsorg for Jorden, omsorg for mennesker, recirkulation af overskuddet”, eller, alternativt, ”Earthcare, Peoplecare, Fairshares” (s. 125). Her bliver det således tydeligt, hvordan omsorgsprincipper i permakulturelle fællesskaber er uadskillelige fra hverdagspraksisser, og hvordan denne omsorgsfulde omgang med mere-end-menneskelige entiteter også er et forsøg på at decentrere menneskets subjektivitet. Mennesket skal ikke agere som beskytter af Jorden, men forstå sig selv som deltager i et evigt foranderligt netværk af verdensskabelser. Det lyder utrolig flot, men der hvor Bellacasas bog adskiller sig fra andre værker, som argumenterer for noget lignende, er netop i den udvidede forankring af sådanne principper i egentlige initiativer som for eksempel permakultur. Eller menneskets relation til jord og herunder fagdisciplinen jordvidenskab (soil science), som det sidste kapitel omhandler. Som Bellacasa skriver, er der en ontologisk sammenhæng mellem, hvordan vi tænker om jord, og hvordan vi drager omsorg for den. Og således påvirker vores omgang og omsorg med jord også, hvad jord er (s.170). Og dette kan siges at være den overordnede pointe i Bellacasas unødigt lange, men indsigtfulde og glimtvis også fængslende spekulationer om omsorg: At omsorgshandlinger har ontologiske konsekvenser, og at det derfor også har en utrolig virkekraft. At være opmærksom på, hvordan omsorg praktiseres kan være en måde at åbne op for alternative verdener, hvor mennesket decentreres og i stedet placeres i et relationelt netværk med mere-end-menneskelige entiteter. I lyset af menneskets vedvarende pauverisering og udplyndring af naturressourcer er denne forståelse af omsorg som en hverdagslig praksis med ontologisk virkekraft både visionær og spekulativ.

Karl Emil Rosenbæk